

**Questiones spiritualis [con]iuiuij delicias preferentes,
super euangelijs tam de te[m]pore [quam] de sanctis**

Johannes <de Turrecremata>

Lyon, 18. Jan. 1509

D[omi]nica x. post trinitate[m].

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70506)

runtur videtur esse aliquid illi-
 citum ex iure diuino. scz q̄ ali-
 quis lucretur aliquid ab his qui
 rem suam alienare. non possunt
 sicut sunt minores et furiosi et hu-
 iusmodi. et q̄ aliqui strahat aliū
 ex cupiditate lucrandi ad ludū.
 et q̄ fraudulēter ab eo lucretur.
 Et in his casib⁹ tenet ad restitu-
 tionem. et sic de eo nō potest ele-
 mosynā facere. Aliqd̄ aut̄ videt̄
 esse vlt̄erius illicitū ex iure posi-
 tivo civili. qd̄ prohibet vniuersa-
 liter tale lucrum. s̄z quia ius cini-
 le nō obligat omnes s̄z eos solū
 q̄ sunt his legib⁹ subiecti. et ite-
 rum p̄ disuetudinē abrogari po-
 test. ideo apud illos q̄ sunt huius
 modi legib⁹ astricti. tenentur vni-
 uersaliter ad restitutionē qui lu-
 crantur. nisi forte p̄traria cōsue-
 tudo p̄ualeat. aut nisi aliquis
 lucrat⁹ sit ab eo qui trahit eū ad
 ludū. In quo casu nō tenetur re-
 stituere. qz̄ ille qui amittit nō est
 dign⁹ recipere. nec potest licite
 retinere tali iuri positivo duran-
 te. Unde oportet de hoc elemo-
 synam facere in hoc casu.

In domini
 ca. 1. est euan-
 gelii. In illo
 tēpore. Eū ap-
 propinquaret
 iesus 1c. Lu-
 xix. Possunt
 be disputari q̄stiones. ¶ Prima
 vtruz per sacra scripturā potest
 ostendi q̄ aduentus messie. i. xpi

in carnē aduenerit. ¶ Secdo vtruz
 iudei tempus visitationis sue. i.
 aduentus xpi cognouerūt. ¶ Ter-
 tio. vtrū symoniaci tā vendētes
 q̄ ementes spūalia p̄ temporali-
 bus sint ab ecclesia expellendi.

D primas
 questionez sic
 p̄ceditur. Et
 videtur q̄ nō
 possit per scri-
 pturas sanctā
 ostendi q̄ ad-
 uentus messie
 i. christi i car-

nē aduenerit. ¶ Primo sic. ex il-
 lo Esa. ij. vbi loquitur de tempo-
 re aduentus christi. vbi dicitur.
 Erit in nouissimis diebus prepa-
 rat⁹ mons domini in vertice mū-
 tium. et eleuabitur super omnes
 colles. et fluuent ad eū omnes gē-
 tes. Et sequitur. Constabunt gla-
 dios suos in vomeres et sāceas
 suas in falces. Non leuabit gēs
 contra gētem gladium. nec erer-
 cebuntur vltra ad belluz. Et his
 arguit multipliciter. ¶ Primo
 ex eo quod dicitur q̄ hoc erit in
 nouissimis diebus. qz̄ iesus xps
 non fuit in nouissimis diebus. qz̄
 post natiuitatem eius et mortem
 multa tempora fluxerunt. ergo
 videtur q̄ ipse non fuerit vere
 christus cuius aduentus promit-
 titur in nouissimis dieb⁹. ¶ Se-
 cūdo arguitur ex illo quod subdi-
 tur. q̄ mons domini erit in verti-
 ce montium. mons enim ille di-

Domínica. f. post trinitatem.

est mons sion ubi fuit templum. sed mos ille non est in aliquo eleuatus. ergo adhuc non venit christus. **T**ertio arguitur ex eo quod subditur. Fluunt ad eum omnes gentes. quia non omnes credunt in iesum nazarenum. **Q**uarto arguitur ex eo quod sequitur. Non leuabit gens contra gentem gladium. quia post natiuitatem iesu christi non cessarunt bella per orbem. ut patet. nec cessant. ergo videtur quod aduentus vere messie. scilicet christi nondum venit. **S**ecundo principaliter arguitur sic. Dicitur Esa. 61. Egredietur virga de radice iesu. ubi scriptura loquitur de aduentu christi. sequitur ibidem. Habitabit lupus cum agno. et pardus cum hebreo accubabit. et sequitur ibidem. Delectabitur infans ab ubere super foramina aspidis. et in caverna reguli qui ablactatus fuerit manum suam mittet. sed adhuc non videmus agnos cum lupis pacifice habitare. nec pueros delectabiliter cum serpentibus ludere. ergo non fuit tempus adimpletum veri christi. **T**ertio sic. dicitur hieremie. 23. Ecce dies venient dicit dominus. et scitabo dauid germen iustitiae. Et sequitur. In diebus illis saluabitur iuda. et israel habitabit confidenter. sed post aduentum iesu iudei semper fuerunt in periculo et in pauore. ergo videtur quod tempus veri christi nondum venit. **I**n oppositum arguitur ex presenti euangelio. ubi christus res-

darguit iudeos quod non cognouerunt tempus visitationis eorum scilicet aduentus sui qui fuit aduentus veri christi promissi. **R**espondeo dicendum. quod per scripturam potest ostendi manifeste quod aduentus verus qui fuit iesus nazarenus iam aduenit. siue christum iam venisse. **I**sta conclusio probatur multipliciter. **P**rimo sic. et illo berne. 12. ubi iacob patriarcha prophetauit dicens. Non auferetur sceptrum de iuda. et dicitur de femore eius donec veniet qui mittendus est. et ipse erit expectatio gentium. sed notorium est. quod quando christus fuit natus sceptrum fuit ablatum de femore iude. vnde subcesare regnabat herodes ab origine natione in iudea. ut patet ergo ab illo tempore venit christus. Et confirmatur per translationem caldaicam. quia ubi interpretatio caldaica. quae dicitur. qui mittendus est. caldaica interpretatio haec. donec veniat messias. sic patet quod auctoritas predicta non potest intelligi de aliquo alio quam de christo. **I**n quo possunt confirmari multe conuersiones iudeorum. **S**ecundo probatur predicta conclusio ex illo danielis. 12. ubi angelus gabriel instruit eum de aduentu christi dicens. Septuaginta hebdomade abbreviate sunt super populum et super urbem tuam sanctam. ut consumatur peccatum et finem accipiat peccatum. et deleatur iniquitas. et

adducatur iusticia sempiterna. et impleatur visio et prophetia. et ungetur sanctus sanctorum. quod vero accipiat ibi hebdomadas annorum. patet in principio capituli. et ita intelligunt omnes doctores. sed iste hebdomade. lxx. que faciunt quadringentos. xc. annos sunt preterite. ergo tempus aduentus christi iam longe preterijt. Tertio probatur conclusio sic. quando scriptura sacra denunciat aliquod futurum et determinat tempus et locum et modum et scilicet omnia ista concurrunt in unum manifeste patet quod illud quod fuerat predictum est impletum. Sacra autem scriptura predictit aduentum christi. ut patet in multis locis. determinavit etiam tempus veniendi. videlicet quando fuerit translatio regni. supra *Benef. xlii.* Non auferetur sceptrum de iuda *xc.* Similiter locum nascendi. *Dich. v.* Et tu bethleem effrata *xc.* Similiter modum veniendi. scilicet quod christus in paupertate veniret. *Zacharie. ix.* Ecce rex tuus venit iustus et saluator et ipse pauper. Similiter determinat sacra scriptura modum moriendi. quia scilicet in humilitate et patientia ex parte ipsius christi. et in crudelitate maxima ex parte occidentium ipsum. ut habetur *Esaye. liij.* Sicut ovis ad occisionem ducetur. Sed hec omnia manifeste sunt impleta in iesu nazareno. ergo rationabi-

liter concluditur quod ipse fuerit verus christus. Ad rationes in oppositum. Ad primam de auctoritate *esaye* respondetur negando consequentiam in omnibus partibus argumentationis eius. Ad id quod ait de nouissimis diebus. dicimus nihil valere. quia nouissimi dies ibi dicuntur dies messie siue christi. et aliquando dicuntur tempora etiam christum precedentia. sicut illud *Benef. xlii.* ubi patriarcha iacob dixit filiis suis. Congregamini ve enuncietis vobis que futura sunt in diebus nouissimis. Et ibidem consequenter denunciat non solum de aduentu christi sed etiam de multis que adimpleta sunt a tempore regum et iudicium. ut patet litteram intuenti. Ad rationem sumptam de elevatione montis respondetur. quod est vanitas hoc quia elevatione talis non est intelligenda sicut motum localem ut intelligunt iudei. sed sicut nobilitatem et appreciationem que tunc facta sunt quando christus ipsum templum miraculis et doctrina multipliciter super omnia alia loca nobilitavit et exaltavit. Ad rationem sumptam ex hoc. Et si uerum ad eum omnes gentes referretur quod ibi distributio est accommodata pro generibus singulorum non pro singulis generum. sicut dicitur quod omne animal fuit in arca noe. quia de singulis generibus animalium fuerunt ibi aliqua individua. Et similiter

Dominica decima post trinitatem.

de omnibus gentibus siue de iudeis siue de gentilibus confluerunt ad christum credentes in ipsum. et ita illud adimpletum est. Ad rationem sumptam ex illo. Non leuabit gens contra gentem gladium. respondetur. quod illud dictum est. quod circa tempus christi fuit per diuturna in orbe. et maxime in iudea. quod patet ex eo quod imminente natiuitate christi placatis omnibus regnis et sub imperio romano redactis preceptum fuit a cesare augusto ut describeret uniuersus orbis. et ab illo tempore usque ad quartum annum post passionem christi. quando ceperunt iudei rebellare romanis non leguntur aliqua notabilia bella fuisse in iudea. nec iudeos usus fuisse armis quod terra custodiebatur a militibus romanis. Et ideo probabile est quod tunc propter diuturnitatem pacis iudei instrumenta quibus utebantur prius in bellis mutarent instrumenta agricolature apta sicut sensibilibus videtur fieri in terris ubi est per diuturna. quod autem dicitur. non leuabit gens contra gentem gladium etc. ubi lyltra non importat eternitatem sed solum diuturnitatem temporis. id est. usque ad longum tempus. Ad secundam rationem principaliter de illo Esa. xj. Habitabit lupus etc. respondetur. negando consequentiam. Et ratio est. quia est locutio metaphorica. quod homines ibi nominantur nomine animalium. Et simili-

liter habet. gen. xlij. Beniamin lupus repar etc. Sic ergo dicendum est in proposito quod iudei et gentiles qui prius erant ad inimicos nocui et odiosi pacifice similes habitauerunt conuersi ad fidem christi. sicut quod dicitur Act. iij. quod multitudo gentium credentium erat cor unum et anima una. Et eodem modo exponendum est de pueris et animalibus venenosis. quod simplices pueri non leduntur ab illis qui ante conversionem ad fidem christi erant veneno infidelitatis et perfidie repleti. Ad tertiam et illo Hieremie. xliij. respondetur quod iam non erant filii israel iudea proprie loquendo. quia erant auersi a deo. quia christus negauerunt et occiderunt. propter quod etiam illam miseriam meruerunt. et ideo ex illa miseria magis concluditur propositum sicut patet ex dictis. Illi autem qui vere fuerunt filii israel et iudea quod sequebatur christum receperunt saluari sunt per ipsum. non solum spiritualiter quantum ad animas. sed etiam corporaliter. quod sicut dicitur in ecclesiastica historia. imminente destructione ciuitatis hierosolymite per titum et vespasianum admoniti sunt fideles qui erant in iudea per angelum ut transiret in regnum regis agrippe. qui erat confederatus romanis. et ibi saluari sunt in bona pace. Aliter potest dici ad autoritatem Hieremie. quod illi sunt perfecti de regno christi de quo ibi loquitur qui iam sunt in gloria

celesti & ibi habitant cōfidenter et sum profecto saluati.

D secundas
questiones sic
pcedit. & vide
tur q̄ iudei tē
pus visitatio
nis sue. i. ad
uentus xp̄i nō

cognouerunt. ¶ Primo ex p̄sen
ti euāgelio. vbi dicitur. eo q̄ nō
cognoueris tps̄ visitationis tue
¶ Secūdo arguitur ex illo apo
stoli. s. Cor. ij. Si em̄ cognouis
sentōm̄ glorie nūq̄ crucifixis
sent eum. ¶ Tertio arguitur ex
illo Actuum. iij. vbi Petrus lo
quens iudeis dicit sic. Scio fra
tres q̄ per ignorantia fecistis si
cut & princeps vestri. ¶ In oppo
situm est illud Mat. xxi. q̄ agri
cole vidētes filium dixerūt intra
se. Hic est heres. venite occida
mus eum. vbi dicit Hieronymus
Manifestissime de^o probat his
verbis iudeoz̄ principes nō per
ignorantiam. s̄ per inuidiā dei
filium crucifixisse. ¶ Respondeo
dicendū. q̄ aliqui iudeoz̄ cogno
uerunt tempus visitationis sue
et aliqui nō. ¶ Pro quo notādū
sicut notat sanctus Thomas in
tertia ptē questione. xlvij. et Ni
colaus de lyra Lu. xxi. qd̄ apud
iudeos quidam erant maiores
sciētes scripturas legis & p̄phe
taruz. Aliqui aut̄ minores sicut
laici & mulieres tātūmodo sciē
tes quod est de necessitate salu

tis. vt precepta decalogi. & hu
iusmodi. que debent sciri ab om
nibus. Est ergo prima conclusio. q̄
maiores eoz̄ qui principes dice
bantur cognouerunt Iesum esse
verum prophetam promissuz̄ in
lege. & ita tempus visitationis
eoz̄ nouerunt. Patet conclusio. qz̄
omnia signa videbant in eo que
dixerant futura p̄phete. Diuini
tatem autem eius etiam cogno
uerūt (vt h̄. vbi. s. ad. ij. circa fi
nem). Quia euidentia signa hu
iusmodi habuerunt & dicta pro
phetarum. quibus tamen assen
tire p̄pter odium & inuidiaz̄ no
luerunt vt cognoscerent eum es
se filium dei. Unde Beda dicit
super illud Luce. xxiij. Nesciūt
quid faciūt. Notandū inquit. q̄
non pro eis orat qui quem filium
dei intellexerunt crucifigere q̄
cōfiteri maluerunt. Unde ipse
dominus de eis dicit Johānis.
xv. Si nō venissemet locut^o eis
non fuissent peccatum nō habe
rent. nunc autē excusationez̄ nō
habēt de peccato suo. Et postea
subdit. Si opera nō fecissent in
eis que nemo alius fecit pecca
tum non haberēt. Et postea sub
dit. Nunc autē viderūt me & ode
runt me & patrē meū. ¶ Alia cō
clusio est. q̄ minores id est. po
pulares q̄ in ystera scripture nō
nouerant. nō plene cognouerūt
ipsum Iesum verum p̄phetam
esse. nec christum. p̄missum in le
ge. nec esse filium dei. s̄ aliqui
eorum etiam in eū crediderunt.

atam
o dicen
ei & p̄
inices
unl' bo
dē cep
multa
or vms
modo
s & an
olicee
lis qu
em dxi
aris et
rias et
mder
el & in
a erant
z nega
orer qd̄
ruerūt.
agis cō
aret et
re fru
ez cp̄i
unt per
er quan
m cor
n eccle
re de
solym
imonis
inde ag
egrum
ederat
ut in bo
i ad au
illi fū
quo vbi
gloria

Dñica decima post trinitatem.

multitudo tñ non credidit. et si aliq dubitarèt an ipse esset chri stus ppter signoz multitudinē. et efficiam doctrine. vt habetur Job. vii. tñ postea decepti fuerūt a suis principibus vt eū non cre derent nec filiū dei nec christū. ¶ Ad ratiōes in oppositū. ¶ Ad primam de p̄ senti euangelio rñi detur. q̄ loquitur xp̄s de actua li cognitiōe p̄dicante ad op̄. s. recipiendo p̄dicatiōe xp̄i. imo econuerso negauerūt ⁊ crucifi xerunt. ¶ Ad secundam responde tur eodē modo. habituali em̄ co gnitiōe maiores bene cogno uerunt. s. actuali ad opus dedu cta nō. Inuidia ⁊ odio excecati. ¶ Ad tertiam eodē modo rñdet

D tertiaz questionē sic p̄ceditur. Et videtur q̄ nō sit conueniēs symoniaci pe na q̄ expella tur de templo dei p̄ priuationez eius qd̄ per symoniam acquisi uit. ¶ Primo sic. Symonia em̄ committitur ex eo q̄ alicui⁹ mu neris interuentu spiritalia ac quirunt s. qd̄a sunt spūalia que semel adepti nō possunt amitti. sicut omnes characteres qui per aliquam cōsecrationē imprimū tur. ergo non est conueniens pe na vt quis priuetur eo qd̄ symo niace acquisiuit. ¶ Secundo sic Cōtingit aliqñ q̄ ille qui est ep̄i scopatum adeptus per symoniā

precipiat subdito vt ab eo reci piat ordines. ⁊ videtur q̄ debeat ei obedire q̄ diu tolleratur. sed null⁹ debet aliquid recipere ab eo qui nō habet potestare cōfere di. ergo ep̄s nō amittit ep̄alem dignitatem si eaz symoniace ac quisuit. ¶ Tertio. Null⁹ debet puniri p̄ eo quod ei est factus co nesciente ⁊ nolente. qz pena de betur peccato qd̄ est voluntariū. cōtingit aut̄ aliqñ q̄ aliq̄s symo niace p̄sequitur aliqd̄ spirituale p̄curantibus alijs ipso ignoran te et nolente. ergo non debet pu niri p̄ p̄uationē eius qd̄ ei colla tum est. ¶ In oppositum arguit̄ ex presenti euangelio. vbi xp̄s de templo eiecisse d̄r videntes ⁊ emi tes. per quos designantur symo niaci. ¶ Respondeo dicendum q̄ pena illa est conueniens symo niacoꝝ vt expellantur per priua tionem eorum que per symoniā adepti sunt. Ita cōclusio patet ex capitulo. Si q̄s ep̄iscopus. q. s. vbi sic dicitur ex cōsilio cal cedonenſi. Qui ordinat⁹ est. scilicet per symoniam nihil ex ordi natione. vel promotione que est per negociationem facta p̄ficia tiar. sed sit alien⁹ a dignitate vel sollicitudine quam pecunijs ac quisuit. Cōclusio vero p̄dica tione sic p̄batur. Nullus licite retiner e potest id qd̄ cōtra vo luntatem domini acquisiuit. p̄ta si aliquis dispensaret de reb̄ domini et daret alicui cōtra vo luntatem et ordinationez domi

ni sui ille qui accipit licite tene
 re non posset dominus autem cu
 ius ecclesiarum prelati sunt di
 spensatores et ministri. ordina
 vit ut spiritualia gratis darent
 sicut illud Matth. x. Gratis acce
 pistis gratis date. et ideo qui mu
 neris interuentu spiritualia que
 cumque assequuntur. ea licite reti
 nere non possunt. Insuper autem
 symoniaci tam uidentes quam emē
 tes spiritualia. aut etiam media
 tores alius penis puniuntur. scilicet
 infamie et depositione si sint cleri
 ci. excommunicatione si sint laici
 ut habetur. i. questione. j. Si quis
 episcopus. Ad rationes in opo
 positum. Ad primam responde
 tur quod ille qui symoniace accepit
 sacramentum ordinis. recepit quod
 dem characteres ordinis. propter
 efficaciam sacramenti. non tamē
 recepit gratias. nec ordinis exe
 cutionem. eo quod quasi furtiue re
 cepit characterem contra princi
 palis domini voluntates. et ideo
 est ipso iure suspensus. et quo ad
 se. ut scilicet de executione sui
 ordinis se non intromittat. et quo
 ad alios. ut scilicet nullus ei co
 municet in ordinis executione.
 siue sit peccatum eius publicum
 siue occultum. nec tamē repe
 re pecuniam potest quam turpi
 ter dedit licet alius iniuste reti
 neat. Si vero sit symoniac⁹ qui
 contulit ordinem symoniaco. vel
 quia dedit vel recepit beneficiū
 symoniace. vel fuit mediator sy
 monie. si est publicus est ipso iu

re suspensus quo ad se et quo ad
 alios. si autem est occultum est suspē
 sus ipso iure quo ad se tantum.
 non autem quo ad alios. Ad se
 cundam respondeo quod nec propter
 preceptum episcopi nec propter excom
 municationem debet aliquis reci
 pere ordinem ab episcopo quem scit
 symoniace promotum. et si ordina
 tur non recepit ordinis execu
 tionem. Ad tertiā respondetur. quod
 si nec uolente nec sciente per alios
 illius promotio symoniace sit pro
 curata. caret quidem ordinis exe
 cutione. et tenetur resignare be
 neficiū quod est persecutus cum fru
 ctibus existentibus. Non autem te
 netur restituere fructus consu
 ptos. quia illos bona fide posse
 dit. nisi forte amicus eius frau
 dulenter pecuniam daret pro il
 lius promotione. vel nisi ipse ex
 presse contradixerit tunc re non
 tenetur ad renunciandum. nisi
 forte postea pacto consenserit sol
 uendo uo d fuit promissum.

In domi
 nica. xj. ē enā
 gelium. In il
 lo tēpore. di
 xit iesus ad
 quosdam etc.
 Lu. xviij. cir
 ca quod possunt
 disputari se

quentes questiones. Primo.
 utrum pharise⁹ in ordine sua uenit
 merito condēnā⁹. Secundo. utrum
 publican⁹ in ordine sua forma pue
 niēter dederit iustificatiōis ipū.